

SOLDAȚI ȘI FETE BĂTRÂNE

Total predictibil, al patrulea roman al lui Schiop* este o autoficțiune cu același personaj-narator, Adrian, acum acomodat într-o zonă ceva mai sigură a aceluiași Ferentari. Ceea ce surprinde oarecum este reluarea schemei narative din cartea anterioară. *Să ne fie la toți la fel de rău* este povestea unei relații eșuate, întinse din ajutorul pandemiei până la sfârșitul verii lui 2020. În loc de Alberto, fostul pușcăriaș brutalizat în pușcărie, îl vom regăsi pe Florin, și el un soldat, adică un om provenit din straturile inferioare ale societății, un cuatrogenar cu traume și complexe asemănătoare etnicului rom. Florin este tot un homosexual reprimat, însă nu din cauza cocoșismului specific mediului carceral. Ca polițist, el aparține unei comunități profesionale aproape exclusiv masculine, ceea ce induce tendința de camuflare sau chiar de negare a propriei identități sexuale. Asemenea lui Alberto, el este activ și dolofan, adică un bărbat dorit de un Adi consumat de aceleași fetișuri.

Trebuie spus încă de la început că, deși sunt construiți pe date similare, Florin pare un personaj mult mai complex decât predecesorul său Robert, despre care vom afla acum că a dat păcănelele pe barbut și că își forțează nevasta să se prostitueze. Mai complex, prin tulburarea obsesiv-compulsivă, Florin este un personaj mai puțin exotic decât Alberto și, aș zice, chiar mai puțin reușit. Excedentul de energie al fostului rânđaș de pe proprietatea lui Borcan și lipsa autocontrolului îl transformau într-o centrală nucleară gata să explodeze, astfel tensiunea romanului fiind resimțită aproape permanent. Polițistul suferă însă de o abulie cronică, iar, din punct de vedere emoțional, în raport cu Adi, pare complet frigid. Gesturile de afecțiune dintre cei doi sunt programate într-o limită de timp, dar asta numai după interminabile refuzuri inițiale și negocieri. Atunci când lui Adi îi va fi permisă afișarea afecțiunii, Florin se rigidizează complet, disconfortul resimțit fiind torturant pentru partenerul său.

Ca și în *Soldații*, Schiop evită să facă militantism, gayii din romanul său fiind descriși fără niciun fel de concesii. Și aici, un selbstaß vizibil îl predispozează la replieri destul de clare în raport cu o comunitate de care, în mod evident, nu se simte foarte legat. Nu lipsesc (auto)ironiile cu privire la membrii LGBT, la fel cum naratorul nu ezită să folosească termeni peiorativi ca *bulangiu*, atunci când discută despre Luci, un fel de lider al acestei minorități. Jucată sau

nu, această homofobie interiorizată, mai degrabă benignă, este preferabilă estetic oricărei forme de angajare. Aproape toate personajele pederaste sunt aici măcinate de frustrări teribile, promiscue și egocentrice.

Florin are un cazier erotic la fel de consistent ca Alberto. Abuzat în adolescență, devine la rândul său un abuzator, iar din viața sa nu lipsesc nici măcar accidentele incestuoase. În relația cu Adi este dominator, indiferent și glacial, dar, paradoxal, uneori și vulnerabil. Profilul de soldat (om cu mentalitatea celui aflat la baza societății) transpare de la bun început: „Și, uitându-mă la el, uitându-mă la cei din jur, am constatat că e constituit din același aluat proletar cu restul, nimic nu-l distinge; aceleași țoale, aceeași conformație fizică de om lihnit după carbohidrați cu care fusese îndopat în copilărie, același cap plin de conspirații, aceeași atitudine aservită pentru care nu adevărul contează într-o discuție, ci cine iese deasupra.” Complexele sale sunt insurmontabile, de aici și stagnarea relației în stadiul aproape contractual – sex, în schimbul asigurării unui Sânge de taur la 1,5 și a unui anumit suport psihologic, concretizat în disponibilitatea lui Adi de a declanșa anamneze și de a asista la încercarea de exorcizare a unor traume. Pentru cineva care a citit *Soldații*, eșecul relației va părea înscris în chiar datele sale inițiale.

Dacă, la locul de muncă, Florin trebuie să își camufleze homosexualitatea din cauza profilului intolerant al oamenilor în uniformă, în afara orelor de lucru, mai ales între homosexuali, el trebuie să își ascundă o profesie prost văzută, în condițiile resimțirii unei acute nevoi de validare la nivel social. Psihologic, Florin este ca personaj foarte bine construit. Cu un tată risipitor și o mamă săracă, el se percepe pentru frații săi un fel de substitut patern, astfel că preia sarcina de a spori bugetul familiei, iar pentru asta nu ezită să înece cățelușii unor romi dispuși să-l plătească, pentru a-i scăpa de problemă, sume derizorii. Atunci când vede în spatele blocului o cățea cu pui, îi ajută să se hrănească, ba chiar încearcă să-l convingă pe Adi să-l adopte pe Dumitrache, cățelul de care se atașase mai mult. Însă la vestea preluării patrupezilor de către ecarisaj, nu are nicio reacție. Întregul său mecanism psihologic poate fi descris pornind de la acest caz.

Structura tripartită a romanului include episodul retragerii la Arpaș, un sat ardelenesc în care Adi își va scrie cartea

pe timp de izolare. De altfel, romanul este înșesat de ingerințe metatextuale, astfel că vom afla cam ce potențial de personaj literar ar avea pentru narator Florin sau chiar vom descoperi intenția inițială de a scrie un roman fără personaje feminine. Deși asemenea intruziuni par a se potrivi ca nuca în perete cu genul de autoficțiune douămiistă agreată de Schiop, acestea, paradoxal, par a amplifica efectul de autenticitate. De altfel, Andreea, asistenta medicală, deci un om din interiorul sistemului de sănătate suprasolicitat, apare în scenă tocmai pentru a livra subiectul de actualitate cerut de Banca dispusă să ofere un grant pentru artiștii aflați în dificultate financiară. Episoadele relatate din perspectiva angajatei DSP, în perioada de foc a crizei sanitare, acoperă destul de bine subiectul pandemiei. Totuși, în secvența a doua a cărții, cel care va străluci va fi tânărul Alex, un personaj mult mai excentric decât Florin. Fiul Andreei este un pasiv corpulent în capul căruia bântuie apocalipse climatice sau economice. Sinofil convins, fan Extinction Rebellion, el vede ca soluție la o inevitabilă dezintegrare a capitalismului un fel de redistribuire economică atent controlată de către stat. *Să ne fie la toți la fel de rău* este o formulă care sintetizează perfect gândirea unui asemenea personaj profund tulburat și predispus la extremisme, deci decredibilizat până la un punct. Totuși, titlul, mai degrabă o urare inversată, este doar parțial ironic, acesta captând impecabil anxietățile amplificate sau generate de consecințele actualei crize pandemice.

Ca și în *Soldații*, ochiul de antropolog al lui Schiop scrutează tot ce îi iese în cale. Iată-l sesizând diferențele mentalitare dintre munteni și cei din Țara Făgărașului cu privire la nevoiași: „De pildă, nu mai departe decât în sud, lumea are înțelegere pentru sărac, chit că-și bea banii în loc să-i cheltuiască pentru ăia cinci copii, Lasă, mă mamă, că

e necăjit și n-are suflet rău; acolo oamenii știu că mila doare și leagă mai tare ca dragostea [...] În Țara Făgărașului, oamenii nu strălucesc prin compasiune, nu-i interesează foarte tare că oameni buni sau oameni răi, în lumea lor reală există om vrednic și lucru slab și cam acolo se cam termină discuția despre morală: omul vrednic e ăla cu care te ajuți, cu care-ți faci treaba, iar lucrul slab, loserul care n-a făcut nimic în viață și pe care nu-l poți folosi la nimic – și chiar dacă ai putea să-l folosești la ceva, e mai bine să nu-ți faci de lucru cu el. I-a dat și lui două mâini Dumnezeu să lucre, zic printre dinți; și când ăla iese din magazin cu un pet soios de un litru și două țigări la bucată, clatină scârbiți din cap, Bine că bani de țigări și beutură are.” Lumea Ferențarilor e și ea din nou cartografiată, unele cârciumi par mai selecte, iar prin cartier și-au făcut apariția serviciile de transfer bancar internațional, xeroxurile, wifiul, scannerurile etc., semn că de la romanul din 2013 lucrurile nu au stagnat.

Față de cartea anterioară, *Să ne fie la toți la fel de rău* reprezintă o inevitabilă involuție, dar asta pentru că *Soldații* e o bornă imposibil de atins chiar și pentru autorul său. Romanul e tras în jos de un manierism afișat cu fermitate și de lipsa oricărei tensiuni. Însă aceste carențe sunt compensate prin complexitatea psihologică a lui Florin și prin hiperrealismul dur care scrutează toate fibrele socialului, distribuind fiecare actor la locul ocupat într-o ierarhie recreată veridic. Alături de *Multă forță și un dram de gingășie*, *Oameni mari*, *Cântecul păsării de plajă* sau *Mă găsești când vrei*, *Să ne fie la toți la fel de rău* rămâne unul dintre cele mai bune romane apărute în 2021.

*Adrian Schiop, *Să ne fie la toți la fel de rău*, Editura Polirom, Iași, 2021.